

ENSURING THE TRUTH IN THE ADMINISTRATIVE-CRIMINAL PROCEDURE

Dilyana Kalinova

Assist. prof. Dilyana Kalinova, PhD

University of Ruse

Law Faculty

Department of Public Law

e-mail: dkivanova@uni-ruse.bg

***Abstract:** Administrative-criminal procedures are part of administrative procedures. The administrative-criminal procedures are set of proceedings related to the implementation of administrative-criminal liability – for example, establishing an administrative violation and imposing an administrative penalty; appealing procedures of penal decrees; execution of administrative penalties. Ensuring the truth is directly relevant to the first two phases of the process. Each administrative penalty is imposed for an actually committed violation and in case of an indisputably established violator. These facts must be proved beyond doubt. Proof is also important at appealing procedures of penal decrees. All this determines the ensuring of the truth in the administrative-criminal procedures.*

Keywords: Penal decree, Administrative punishment, Administrative violation, Administrative-criminal process, Proof, Due proof, Truth.

ВЪВЕДЕНИЕ

Административнонаказателният процес е част от административния процес, разбран в неговия широк смисъл. Административнонаказателният процес може да се представи, като съвкупност от процесуалноправни норми, регулиращи отношения, възникващи във връзка с реализирането на административнонаказателната отговорност. Още може да се отбележи, че административнонаказателният процес е съвкупност от отделни производства, свързани с осъществяване на административнонаказателната отговорност – установяване на административното нарушение и налагане на административно наказание; оспорване на наказателните постановления пред съд; изпълнение на административните наказания. За законосъобразното протичане на производствата от значение е точното и ясно изясняване на всички значими за съответния случай факти и обстоятелства. От тук може да се направи извода, че обезпечаването на истината във всеки конкретен случай има своето голямо значение за гарантиране на законосъобразното протичане на производствата.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Както вече бе отбелязано, административнонаказателният процес се представя като съвкупност от отделни производства, свързани с реализиране на административнонаказателната отговорност - установяване на административното нарушение и налагане на административно наказание; оспорване на наказателните постановления пред съд; изпълнение на административните наказания. Също така е необходимо да се припомни, че независимо за развитието на кое производство в административния процес (въобще) става въпрос, се наблюдават три основни фази (стадия) – издаване, контрол и изпълнение⁹⁴. В административнонаказателния процес, развиващ се съобразно правната уредба на Закона за административните нарушения и наказания (ЗАНН), се наблюдават същите три основни стадия, като те имат съответно своите особености – т.напр., първата фаза е „производството по констатиране на извършено административно нарушение“⁹⁵. Втората фаза започва тогава, когато започне оспорване на наказателното

⁹⁴ Костов Д., Д. Хрусанов, Административен процес на РБ., С., Сиби, 2011 г., с. 20

⁹⁵ Пактам, с. 21

постановление, а третият стадий – изпълнението на наложените административни наказания. Обезпечаването на истината е пряко относимо към първите две фази на административнонаказателния процес.

Преди конкретно да се разгледа как се обезпечава истината в административнонаказателния процес, е необходимо да се припомнят някои от основните принципи на цялостния административен процес. Тъй като принципите не са предмет на изследване в настоящата разработка, не е необходимо задълбочено те да бъдат представени, а по-скоро да се обърне внимание на онези от тях, които имат отношение към обезпечаването на истината. По отношение на това на какви ръководни начала се основава българският административен процес, редица автори изказват своето виждане и се наблюдават различни мнения⁹⁶. Прави впечатление, че независимо от различните схващания, като едни от основните принципи се сочат принципът на законност, принцип на материалната истина, принцип на публичност в процеса. Съгласно нормата на чл. 40, ал. 1 ЗАНН «Актът за установяване на административното нарушение се съставя в присъствието на нарушителя и свидетелите, които са присъствували при извършване или установяване на нарушението». Това условие, актът да се съставя задължително в присъствието на посочените категории лица, сочи пряката връзка с принципа на публичността в административнонаказателния процес. Освен това в административнонаказателния процес е предвиден и институтът на отвода – посредством отстраняването на лице, участващо в процеса, за което има основателни съмнения, че може да е пристрастно, да има интерес от изхода по производството, ще се осуети тази опасност за истината (чл. 51 ЗАНН)⁹⁷. Посочените две правила (в съответните правни норми) пряко показват приложението на принципа на обективната (материалната) истина в административнонаказателния процес. За да бъде установена тази истина, компетентните органи следва да установят всички, имащи отношение към конкретния случай, факти и обстоятелства. Това се постига чрез извършване на доказателствена дейност – събиране и преценяване в тяхната съвкупност на доказателствата по дадения казус.

Значимостта на доказването е изследвана и потвърдена от редица автори. Така например, проф. Костов и проф. Хрусанов отбелязват, че «проблемът за доказването е традиционно важен за гражданския и наказателния процес. Той стои с цялата си тежест и в административния процес»⁹⁸. В своя труд⁹⁹ Кр. Мирчева представя гледищата на редица автори по този въпрос и това, което може да се направи като извод е, че доказването е родово понятие; че то съществува още от римското право; че има значение както за гражданския и наказателния процес, така и за административния процес.

Значението на доказването в различни производства е подчертано от конкретни правни норми в тази насока – например, чл. 41 ЗАНН, според който „актосъставителят може да изземва и задържа веществените доказателства, свързани с установяване на нарушението“; също така и чл. 52, ал. 4 ЗАНН (в този нормативен текст законодателят вмения във задължение на административнонаказващият орган преди да се произнесе по налагането на административно наказание, да прецени събраните доказателства).

От визираните разпоредби на ЗАНН (чл. 41 и чл. 52) става ясно, че доказването, като дейност, има отношение както към етапа на установяване на административното отношение, така и към етапа на налагане на административното наказание.

Следва да се постави въпросът за това, какви доказателства са допустими в процеса. Преди да се разгледа този проблем, е необходимо накратко да се припомнят понятията за „доказателство“ и „доказателствено средство“. В административноправната теория са се наложили следните разбирания по отношение на двете посочени понятия. Така под „доказателства“ се разбират „факти от обективната действителност, съществуващи във и

⁹⁶ Вж. Костов Д., Д. Хрусанов, Административен процес на РБ., С., Сиби, 2011 г., с. 36 - 41

⁹⁷ Пактам, с. 48

⁹⁸ Пактам, с. 85

⁹⁹ Мирчева, Кр., Доказване, доказателства и доказателствени средства в административния процес, С., Сиела, 2020 г., с. 18-20

независимо от съзнанието и преценката на лицата, участващи в процеса¹⁰⁰, а под „доказателствени средства“ – „предвидени и уредени от закона източници на сведения за подлежащите на доказване факти“¹⁰¹.

Законът за административните нарушения и наказания е основният нормативен акт, съдържащ уредбата по отношение на цялостния административнонаказателен процес. ЗАНН субсидиарно препраща към приложението на НПК по отношение на неуредени въпроси (чл. 84 ЗАНН). Според процесуално правните норми на посочените нормативни актове в административнонаказателния процес се допускат различни доказателства – писмени, веществени, свидетелски показания и други. Субсидиарното препращане към нормите на НПК има значение и по отношение на доказателствата, но трябва да се подчертае, че не всички доказателства, допустими в наказателния процес, ще могат да се използват и в административнонаказателния процес – например, обяснения на обвиняемия (в административнонаказателния процес няма обвиняем) и други подобни. По-долу ще бъде направен опит да се обобщи какви точно доказателства са допустими в отделни производства, съставляващи целия административнонаказателен процес.

В първият подетап на цялостното производство по налагане на административното наказание – фазата по установяване на административното нарушение са допустими различни по вид доказателства, които имат своето отношение към установяване на обективната истина. Пример за допустимо доказателство са свидетелските показания – съгласно чл. 40, ал. 1 ЗАНН актът за установяване на административно нарушение се съставя в присъствието на свидетелите, които са присъствували при извършване или установяване на нарушението. Също така се вземат предвид обясненията и възраженията на нарушителя, ако той е направил такива (вж. чл. 42, т. 8 ЗАНН – един от реквизитите на съставения акт са обясненията или възраженията на нарушителя). Писмени и веществени доказателства са допустими за използване в административнонаказателния процес и конкретно във тази първа подфаза – нарушителят може да сочи такива, когато прави възражения, без значение дали към момента на съставяне на акта или в 3-дневен срок след неговото съставяне, и в този случай по силата на закона за актосъставителя възниква задължението да ги събере (чл. 44, ал. 2 ЗАНН). От задължителните реквизити, които следва да съдържа актът за установяване на административното нарушение, също може да изведем и други, допустими за използване доказателства – например, обяснения на лицата, претърпели имуществени вреди от нарушението (чл. 42, т. 9 ЗАНН).

Извършването на доказателствена дейност е характерно и за втората подфаза – тази по налагане на административното наказание. Тук е характерно извършването на обстойна проверка по отношение на това дали съставеният акт е обоснован. За да направи тази преценка, административнонаказващият орган е необходимо да прецени дали всички твърдения в акта са подкрепени с доказателства. За целта наказващият орган се запознава със представените с административнонаказателната преписка доказателства, преценява ги в тяхната съвкупност и при необходимост законодателят му предоставя възможност за провеждане на ново, самостоятелно, допълнително разследване (чл. 52, ал. 4 ЗАНН). Тук не са посочени изрично допустимите доказателства, но по аналогия може да се каже, че това са онези доказателства, допустими и при установяване на административното нарушение.

Обективната истина и нейното изясняване има своята роля и в контролната фаза на административнонаказателния процес – производството по оспорване на наказателните постановления. Първоинстанционният съд е районния и той всъщност е инстанция по същество. На практика той извършва същата дейност, каквато е извършвал и административнонаказващият орган¹⁰². Според разпоредбата на чл. 61 ЗАНН в делото пред районния съд се призовават нарушителя, органът, издал наказателното постановление, поискалият обезщетение, както и допуснатите свидетели. Изводът, който може да се направи

¹⁰⁰ Костов Д., Д. Хрусанов, цит. съч., с. 89

¹⁰¹ Мирчева, Кр., Доказване, доказателства и доказателствени средства в административния процес, С., Сиела, 2020 г., с. 59

¹⁰² Костов Д., Д. Хрусанов, цит. съч., с. 344

от сочената разпоредаба е, че всички тези субекти ще могат да представят своите показания и обяснения по отношение на случилото се.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключение може да се обобщи, че обезпечаването на обективната истина в административнонаказателния процес е от съществено значение за неговото законосъобразно протичане. Доказването се очертава като едно реално явление, като реално осъществяваща се правна дейност. Посредством доказателствената дейност се подсигурира изясняването на обективната истина. Благодарение на това, дейността на администрацията по реализиране на държавната репресия по отношение на извършителя на едно административно нарушение няма да е някаква самоцелна дейност, а ще е дейност, основана на реални факти и обстоятелства от обективната действителност. По този начин и реализираната административнонаказателна отговорност спрямо нарушителя ще е справедлива.

REFERENCES

Administrative Violations and Sanctions Act, Official Gazette, copy 92/28.11.1969 g.; posl. dop. Official Gazette, copy 38/ 08.05.2018 g. (**Оригинално заглавие:** Закон за административните нарушения и наказания, обн. ДВ, бр. 92/28.11.1969 г., посл. доп. ДВ, бр. 38/08.05.2018 г..)

Code of Administrative Procedure, Official Gazette, copy 30/11.04.2006 g.; posl. izm. Official Gazette, copy 36/03.05.2019 g. (**Оригинално заглавие:** Административнопроцесуален кодекс, обн. ДВ, брой 30 от 11.04.2006 г.; посл. изм.. ДВ, брой 36 от 03.05.2019 г.)

Kostov, D., D. Hrusanov, Administrative Procedure of Republic of Bulgaria, S., Sibi, 2011 g. (**Оригинално заглавие:** Костов Д., Д. Хрусанов, Административен процес на РБ., С., Сиби, 2011 г.)

Mircheva, Kr., Proof, Evidence and Means of Proof in Administrative Procedures, S., Ciela, 2020 (**Оригинално заглавие:** Мирчева, Кр., Доказване, доказателства и доказателствени средства в административния процес, С., Сиела, 2020 г.)